

Valtiovarainministeriö

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 22.11.2012

Lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa kuntarakennelakiluonnoksesta 7.3.2013 mennessä.

Kuntarakennelakiluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi nykyistä kuntajakolakia. Lakiin on ehdotettu lisättäväksi säännökset kuntien selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja niistä poikkeamisesta sekä muutettavaksi kuntien yhdistymisen taloudellista tukea koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan joitain muutoksia kielilakiin.

Vahvat, yhtenäiset kunnat ovat myös liikennehallinnon etu

Liikenteen, logistiikan ja etenkin joukkoliikenteen järjestämisen kannalta vahvat yhtenäiset kunnat ovat tarkoituksenmukaisia. Muutokset yhdyskuntarakenteessa ja palvelujen sijoittumisessa vaikuttavat liikkumis- ja kuljetustarpeisiin. Liikennehallinnon tavoitteena on lisätä kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta ja vastaavasti vähentää henkilöautoliikenteen tarvetta.

Maankäytön ja liikenteen yhteensovittaminen on helpompaa, jos kuntarajat eivät estä tarkoituksenmukaisen yhdyskuntarakenteen kehittymistä. Kunnan rooli maankäytössä ja kaavoituksessa on erittäin tärkeä. Kuntien välinen kilpailu kaupasta ja työpaikoista on synnyttänyt alueita, joissa kauppakeskukset sijaitsevat kuntakeskusten ulkopuolella kehyskunnissa lähellä keskuskaupungin rajaa. Kuntien välinen kilpailu hyvistä veronmaksajista on myös synnyttänyt ns. vapaamatkustaja-efektin: parhaat veronmaksajat siirtyvät suurille tonteille kehyskuntiin. Kaukana työpaikoista ja palveluista sijaitsevilla omakotitaloissa tarvitaan kaksi tai useampia autoja. Pitkät työ-, asiointi- ja harrastematkat lisäävät henkilöautosuoritetta.

Uusien kuntien muodostaminen

Kuntarakennelakiin on suunniteltu säännöksiä kuntien selvitysvelvollisuudesta. Uusien kuntien muodostaminen on kuitenkin vapaaehtoista; poikkeuksena ovat erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevat kunnat. Laki ei pääsääntöisesti pakota kuntia liittymään yhteen, vaikka selvitysten perusteella se olisi joko kunnille itselleen tai koko alueelle tarkoituksenmukaista.

Kuntien selvitysvelvollisuus

Liikennejärjestelmän näkökulmasta kuntarakennelakiluonnoksessa on keskeistä milloin kunnilla on selvitysvelvollisuus kuntien yhdistymisestä. Esitetyt kriteerit työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti ja yhdyskuntarakenne ovat hyviä ja erityisesti yhdyskuntarakennetta koskevat kriteerit tärkeitä.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen että selvityksille tulee jättää riittävästi aikaa, jotta kuntarakenneselvitykset olisivat riittävän laadukkaita.

Yhdyskuntarakennepерuste selvitysvelvollisuuden perusteena on lakiluonnoksessa hieman epätarkka. Keskustajaaman ulottuminen kunnan rajan yli on selkeä peruste yhdistymisselvitykselle. Sen sijaan jää epäselväksi, kuinka kaukana kunnan rajan yli ulottuva lähitaajama voi olla keskustajaamasta, että selvitysvelvollisuus lankeaisi. Entä jos keskustajaamasta erillään olevan muun taajaman kasvupaine kohdistuu naapurikunnan lähitaajamaan?

Kuntien selvitysvelvollisuutta kuvaavassa 4 b §:ssä esitetään yhdistymisselvityksen tavoitteeksi esitys kuntien yhdistymisestä ja siihen liittyvä yhdistymissopimus. Tavoite ja yhdistymisselvityksen yksikkömuoto antaisivat ymmärtää, että kunnan olisi tarkoitus tehdä vain yksi selvitys. Ilmeisesti pykälä ei kuitenkaan rajoita kuntia tekemästä useampia selvityksiä eri kuntien kanssa ja vertailemasta erilaisia yhdistymisvaihtoehtoja.

Yhdyskuntarakenne

Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen vähentää liikkumistarvetta ja liikenteen kasvua sekä parantaa joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä. Kuntarakennelain tavoite elinvoimaisesta, alueellisesti eheästä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimivasta kuntarakenteesta vastaa liikennehallinnon tavoitteita. Myös tavoite työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta muodostuvasta kunnasta tukee liikennehallinnon pyrkimyksiä.

Joukkoliikennetuet yhdistyvissä kunnissa

Lakiluonnoksessa on esitetty periaatteet kuntien yhdistymisavustuksista ja mahdollisista yhdistymisestä johtuvien valtionosuuksien korvaamisesta. Joukkoliikenteen valtionavustuksissa voi tulla esiin tilanne, jossa kuntien yhdistyessä valtion myöntämä joukkoliikennetuki lakkaa. Asiaan on kiinnitetty huomiota ja asiaa käsitelty sekä liikenne- ja viestintäministeriön joukkoliikenteen rahoitusta pohtivassa rahoitusryhmässä että Liikennevirastossa. Rahoitusryhmä luovuttaa mietintönsä keväällä. Samaan aikaan Liikennevirastossa on työstetty menettelytapoja joukkoliikenteen järjestämiseksi kuntaneutraalisti.

Kielilain muutos

Kielilain muutoksessa esitetty liikennemerkkien ja ohjauslaitteiden tekstien muuttaminen kaksikielisiksi aiheuttaa hieman työtä ja kustannuksia. Viiden vuoden siirtymäaika vähentää tosiasiallisia kustannuksia, eikä asia ole liikennehallinnon kannalta oleellinen.

Liikenne- ja viestintäministeriö ei ota kantaa kuntarakennelain kohtiin, joissa viitataan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamiseen.

Yhteenveto

Liikenne- ja viestintäministeriön sekä koko liikennehallinnon kannalta kuntauudistuksen tavoitteet ovat oikeansuuntaisia ja nykyistä liikennepolitiikkaa tukevia. Kuntarajat eivät saisi katkaista tai rajoittaa asukkaiden ja elinkeinoelämän toimivia yhteyksiä. Liikenne- ja viestintäministeriö tukee kuntarakennelain tavoitteita ja toivoo, että kuntien yhdistymisellä voitaisiin saavuttaa elinvoimaisia, yhtenäisiä ja yhdyskuntarakenteeltaan eheitä kuntia.

Merja Kyllönen
Liikenneministeri

Anni Rimpiläinen
Liikenneneuvos

Jakelu

LPO:n johtoryhmä
Erityisavustaja Sarianne Hartonen
Kansliapäällikkö Harri Pursiainen
Liikennevirasto

Tiedoksi

Neuvotteleva virkamies Katariina Myllärniemi